

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 1794/1-XVI/4
26.12.2013. године

На основу члана 231. став 1. алинеја 17. и члана 278. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој IX редовној седници, одржаној дана 26.12.2013. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије са оценом докторске дисертације: КРИТИЧКА АНАЛИЗА КОНСТРУКТА И ПРОВЕРА КОНВЕРГЕНТНО-ДИСКРИМИНАТИВНЕ ВАЉАНОСТИ МЕРА КУЛТУРАЛНЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ, кандидата Јелене Старчевић и одобрава усмена одбрана.

Универзитет је дао сагласност на предлог теме 01.11.2011 године.

Кандидат Јелена Старчевић објавила је рад: Етичка осетљивост студената педагошких факултета, Педагогија, бр. 2, 266-279.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Комисији
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Василије Гвозденовић

Факултет Филозофски
04/1-2 бр.6/2423
(број захтева)
27.12.2013.
(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
Веће научних области
друштвено-хуманистичких наука
(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Јелене (Србислав) Старчевић
(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ Јелена (Србислав) Старчевић
(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под насловом:

Критичка анализа конструкта и провера конвергентно-дискриминативне ваљаности мера

културалне интелигенције

Универзитет је дана 1.11.2011. својим актом под бр 06/7608/47 дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила:

Критичка анализа конструкта и провера конвергентно-дискриминативне ваљаности м

културалне интелигенције

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Јелене (Србислав) Старчевић
(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 14.11.2013. одлуком факултета под бр 1544/1-XIII/7 у саставу:

	Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1.	др Данијела Петровић	ванредни проф.	психологија	Филозофски ф.
2.	др Ана Алтарас	доцент	исто	Филозофски ф.
3.	др Горан Опачић	доцент	исто	Филозофски ф.
4.	др Сунчица Мацура Миловановић	ванредни проф.	педагогија	Фак. педагошких наука, Крагујевац

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 26.12.2013.

Прилог:

1. Извештај комисије са предлогом
2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја
3. Примедбе дате у току стављања

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Милош Арсенијевић

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

Реферат о завршеној докторској дисертацији

Наставно-научно веће Филозофског факултета изабрало нас је у комисију за оцену докторске дисертације коју је пријавила Јелена Старчевић, под насловом: „КРИТИЧКА АНАЛИЗА КОНСТРУКТА И ПРОВЕРА КОНВЕРГЕНТНО-ДИСКРИМИНАТИВНЕ ВАЉАНОСТИ МЕРА КУЛТУРАЛНЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ“. Након анализе текста ове дисертације подносимо следећи реферат о њеној оцени.

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији:

Кандидаткиња Јелена Старчевић је рођена у Ужицу, 3. октобра 1977. године. Дипломирала је на Филозофском факултету у Београду 2002. године са просечном оценом 8.82 и оценом 10 на дипломском раду, чиме је стекла звање дипломирани психолог. На истом факултету, школске 2007/2008., уписала је докторске студије психологије. Одбранила је нацрт докторске тезе 21.12.2010. са оценом 10. Просечна оцена кандидаткиње на испитима на докторским студијама износи 9.38.

У периоду од јуна 2003. до јуна 2004. године Јелена Старчевић је волонтирала на Институту за неуропсихијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“ у Београду. Положила је испит за лиценцу за стручног сарадника у здравству јула 2004. године.

Јелена Старчевић је била запослена као школски психолог у основној школи „Змај Јова Јовановић“ у Београду (од септембра 2004. год. до априла 2005. год.) и у основној школи „НХ Синиша Николајевић“ у Београду (од априла 2005. год. до октобра 2008. год.). Положила је испит за лиценцу за стручног сарадника у просвети јануара 2008. год.

У периоду од октобра 2005. год. до априла 2006. год. била је ангажована као стручни сарадник Завода за унапређивање образовања и васпитања, на изради водича за увођење у посао стручних сарадника у образовно-васпитним установама.

Од октобра 2008. год. запослена је као асистент на Факултету педагошких наука Универзитета у Крагујевцу, за ужу научну област Специјално педагошке и психолошке науке. Ангажована је на предметима: Инклузија у образовању, Психопатологија детињства и младости, Основе социјалне педагогије, Интеркултурално образовање, Конструктивно решавање сукоба (основне студије), Инклузивно образовање и Социјална психологија (мастер студије).

У својству сарадника на пројекту Креативност у тематско-интердисциплинарној настави, освојила је прво место на такмичењу Министарства за науку и технолошки развој у области друштвених наука за најбољу технолошку иновацију 2008. год.

Јелена Старчевић је 2009. год. учествовала у ТЕМПУС пројекту, број CD_JEP-41074-2006 (RS), Curriculum Reform in Teacher Education (CRTE) на реформи система селекције на пријемном испиту Факултета педагошких наука Универзитета у Крагујевцу. У 2013. год. ангажована је као сарадник на пројекту Harmonization and Modernization of the Curriculum for Primary Teacher Education-HAMOS број 516762-TEMPUS/1-2011-1-RS-TEMPUS-JPCR (2011-2516/001-001).

У својству истраживача ангажована је на пројекту Родна равноправност и култура грађанског статуса: историјска и теоријска утемељења у Србији (број 47021), Факултета политичких наука у Београду, за период 2011-2014. године, који финансира Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије.

Докторску дисертацију под називом „КРИТИЧКА АНАЛИЗА КОНСТРУКТА И ПРОВЕРА КОНВЕРГЕНТНО-ДИСКРИМИНАТИВНЕ ВАЉАНОСТИ МЕРА КУЛТУРАЛНЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ“ пријавила је 2011. године, а завршила у октобру 2013. године. Обим докторске дисертације је 246 страна и садржи 23 табеле, једну слику, девет прилога и 219 библиографских јединица.

2. Предмет и циљ дисертације:

У својој докторској дисертацији Јелена Старчевић се бави проблемом теоријске и емпиријске валидације новог приступа индивидуалним разликама у интеркултурној интеракцији, а који се огледа у конструкту културалне интелигенције (КИ). Питање индивидуалних разлика у интеркултурној интеракцији представља комплексно истраживачко и важно практично питање. У његовом решавању, међутим, најчешће се занемарују савремена схватања културе и културних разлика. Кандидаткиња најпре сумира ова схватања, а потом и релевантна сазнања о интелигенцији, да би их користила као референтне оквире за оцену теорије културалне интелигенције (КИ) и њене емпиријске грађе. Кандидаткиња критички анализира и остале диференцијално-психолошке конструкте у интеркултурној интеракцији, као и њихову операционализацију.

КИ је најчешће дефинисана као способност за успешну адаптацију или ефикасно функционисање у новим културним контекстима. У концептуалном погледу КИ је најсроднија социо-емоционалној интелигенцији, али по ауторима који се баве КИ, представља независну интелектуалну способност која се тиче специфичног домена – културних разлика и интеркултурне интеракције. Проблем је у томе, како указује кандидаткиња, што јасне границе између културних разлика и међуљудских разлика које су у домену социо-емоционалне интелигенције не могу да се повуку. Овај проблем нарочито долази до изражаја због тога што је за обе интелигенције главни референтни оквир интерперсонална интеракција.

У целини гледано, КИ одражава одлике које се везују за нове приступе интелигенцији. Поред значаја контекста у теорији КИ, већина модела ове интелигенције уз когнитивне способности обухвата и друге компоненте. Конструкт КИ као такав, међутим, не задовољава семантичке критеријуме који се постављају пред било који конструкт интелигенције. Поред тога, КИ се процењује Скалом културалне интелигенције (СКИ) која је заснована на самопроцени и процени посматрача, док основни емпиријски критеријум за конструкт интелигенције представља његова операционализација мерама заснованим на постигнућу. Како пресудну реч у доношењу одлуке о научној

утемељености конструкта интелигенције имају подаци из емпиријских студија, најважнији задатак за истраживаче чини израда мера КИ заснованих на постигнућу. Потом, користећи ове мере, провера остварености осталих емпиријских услова за независну интелигенцију. У складу са тим, за потребе овог истраживања развијене су две мере КИ засноване на постигнућу: Тест интеркултурних проблемских ситуација (ТИПС) и Тест знања о културама (ТЗК).

Ужи предмет дисертације представља проблем међуодноса мера КИ и њиховог односа са мерама других конструката (других интелигенција и црта личности). Главни циљ истраживања представља утврђивање конвергентне и дискриминативне ваљаности мера КИ, како би могло да се закључи да ли КИ, на основу изабраних емпиријских критеријума, оправдано претендује на статус независне интелигенције. Из проблема и циља, проистекли су следећи задаци истраживања: (а) установити корелације између различитих мера КИ – мера КИ заснованих на самопроцени и мера КИ заснованих на постигнућу; (б) установити корелације мера КИ са мерама академске интелигенције, са мерама социо-емоционалне интелигенције заснованим на постигнућу и самопроцени и са мерама базичних димензија личности; (в) испитати у којој мери се скор на КИ може предвидети комбинацијом мера академске интелигенције, социо-емоционалне интелигенције, димензија личности и интеркултурног искуства (проверу предиктивне моћи спровести одвојено за мере конструката интелигенције које су засноване на самопроцени и за мере које су засноване на постигнућу).

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању:

На основу релевантне теоријске анализе, као и налаза истраживања, кандидаткиња је формулисала четири хипотезе и једну потхипотезу:

Хипотеза 1: Веза мера КИ међусобно снажнија је него веза између мера КИ и мера других конструката.

Хипотеза 1а: Мере КИ засноване на постигнућу снажније су повезане међусобно, него што су повезане са мерама других конструката.

Хипотеза 2: Мере КИ засноване на постигнућу повезане су значајно, али умерено, са мерама академске интелигенције и мерама социо-емоционалне интелигенције заснованим на постигнућу, док је њихова веза са мерама личности слаба или не постоји.

Хипотеза 3: Мера КИ заснована на самопроцени снажније је повезана са мерама личности, него са мерама академске интелигенције и мерама социо-емоционалне интелигенције које су засноване на постигнућу.

Хипотеза 4: Варијабилитет скорова на инструментима КИ не може се свести на варијабилитет скорова на инструментима који мере друге конструкте.

Резултати истраживања су показали одсуство конвергентне ваљаности три мере културалне интелигенције – скале КИ, ТИПС-а и ТЗК. Налази корелационих анализа и анализе главних компоненти указују да ове мере нису мере истог конструкта, а овим налазима уједно су одбачене прва хипотеза и потхипотеза.

Друга хипотеза је већим делом потврђена. Мере КИ засноване на постигнућу испољавају снажнију повезаност са мерама конструката интелигенције, него са мерама личности, са којима веома ниско корелирају. Оно што одступа у погледу очекивања од мера независног конструкта интелигенције, а добијено је налазима овог истраживања,

јесте релативно висока корелација коју ТЗК остварује са постигнућем на тесту опште информисаности као мером академске интелигенције.

Трећа хипотеза је потврђена. СКИ има нулте корелације са мерама интелигенције заснованим на постигнућу, изузев са ТЗК (али и са овим тестом ниско корелира). Са друге стране, већина корелација СКИ са мерама личности је барем на нивоу статистичке значајности. Са доменом Отворености у извесној мери прекорачује вредност која се сматра граничном када је реч о корелацији између мера интелигенције и мера личности.

Четврта хипотеза је једним делом оповргнута. Предиктори – мере других конструката у истраживању – објашњавају значајан проценат варијансе СКИ. Слично је са ТЗК, док је ТИПС задржао своју јединственост међу мереним варијаблама. Овај резултат, мада указује на релативну независност ТИПС-а у односу на мере других конструката, очекиван је када се посматра са аспекта његове хетерогености.

4. Кратак опис садржаја дисертације:

Прво поглавље је у највећој мери посвећено значењима културе и културних разлика која су развијена у антропологији, матичној дисциплини за појам културе, као и доминантним значењима културе у психологији. Најчешће се граница поставља између старих значења (класичних, есенцијалистичких) и нових (процесуалних) значења културе и културних разлика. Два главна модела културе у психологији потичу из крос-културне и културалне психологије. У првом поглављу кандидаткиња обрађује и тему интеркултурне интеракције која је заједничка за већи број научних дисциплина и неакадемских поља. Једно од важних поља интересовања за психологе јесу индивидуалне карактеристике које доприносе да особа буде успешна у интеркултурној интеракцији.

Друго поглавље је на почетку посвећено питању структуре интелектуалних способности, а потом појави нових приступа у проучавању интелигенције и критеријумима за научно утемељење конструкта интелигенције. Разматрано је питање да ли је интелигенција једна или има више интелигенција, као питање којим су се психолози у овој области највише бавили и то углавном путем факторско-аналитичких студија. Нови приступи интелигенцији, који обухватају контекстуалне, интеракционистичке и моделе тзв. неакадемских интелигенција (као што су социо-емоционална или практична) приказани су преко дефинишућих одредница или шире распрострањених карактеристика.

Треће поглавље, кандидаткиња започиње разматрањем значења успешности у интеркултурној интеракцији. Потом даје преглед диференцијално-психолошких конструката који су у овој области широко у употреби, као и инструмената који се користе за њихову процену. У наставку поглавља кандидаткиња излаже и критички анализира теорију и емпиријску грађу кључног конструкта у њеном раду – конструкта КИ. Поглавље завршава сумирањем најважнијих теоријских мањкавости и недостатака на плану операционализације диференцијално-психолошких конструката који карактеришу ову област, укључујући КИ.

У завршном поглављу изложено је истраживање спроведено на узорку од 336 студената различитих факултета у Србији, коме је претходила израда две мере КИ које су засноване на постигнућу. Након излагања резултата кандидаткиња их дискутује са аспекта постављених хипотеза и главног циља истраживања. Кандидаткиња потом интегрише налазе истраживања са закључцима проистеклим из теоријске валидације КИ. На крају

говори о практичним импликацијама истраживања и даје препоруке за нова истраживања проистекле из овог рада.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације:

Резултати истраживања су показали одсуство конвергентне ваљаности трију мера КИ – скале КИ, ТИПС-а и ТЗК. Налази корелационих анализа и анализе главних компоненти указују да ове мере нису мере истог конструкта. Најважније питање, којим се кандидаткиња потом бави, јесте уколико ове мере нису индикатори истог конструкта, да ли нека од њих може да буде индикатор конструкта КИ. У трагању за одговором на ово питање у највећој мери се ослања на податке о аспектима конвергентне ваљаности који се тиче корелација претпостављених мера КИ са другим мерама интелигенције, као и на податке о дискриминативној ваљаности у односу на мере других конструката. Кандидаткиња тако долази до следећег:

- ТИПС се не може сматрати индикатором КИ, мада би се на основу резултата корелационих анализа могло казати да задовољава услове конвергентно-дискриминативне ваљаности који се постављају пред конструкт интелигенције. ТИПС представља веома хетерогену меру што најпре показује ниска унутрашња конзистентност овог теста. Извори варијансе ТИПС-а су и интелигенција и личност, на шта упућују резултати анализе главних компоненти која је спроведена на глобалним скоровима главних варијабли у истраживању. Постигнуће на ТИПС-у јесте под утицајем интелектуалних способности, али нема емпиријске основе да се тврди да је реч о КИ. ТИПС поседује дискриминативну ваљаност у односу на мере других конструката, али се то може приписати његовој хетерогености.

- ТЗК представља меру интелигенције, али налази сугеришу да је реч о мери кристализованог аспекта академске интелигенције, будући да високо корелира са постигнућем на тесту опште информисаности. Уједно је дискриминативна ваљаност ТЗК доведена у питање.

- СКИ не може да буде индикатор конструкта интелигенције, као што се то и не очекује од мера заснованих на самопроцени. Мере самопроцене (како КИ, тако и социо-емоционалне интелигенције) имају знатно снажнију везу са мерама личности него са мерама способности, што показују налази корелационих анализа и анализе главних компоненти. СКИ је испољила дискриминативну ваљаност у односу на мере других конструката, мада не сасвим уверљиво.

У целини гледано, налази овог истраживања нису подржали идеју да је КИ независна интелигенција. Кандидаткиња указује да је овај закључак у складу са закључцима изведеним из теоријске анализе КИ. Нема довољно аргумената за постојање посебне интелигенције за интеркултурну интеракцију, интелигенције коју би одликовале специфичне менталне операције или компоненте и која би била намењена решавању посебне врсте когнитивних проблема. КИ је у концептуалном погледу тешко разликовати од социо-емоционалне интелигенције, а на емпиријском плану њене мере деле релативно високу варијансу са мерама других конструката, или се, пак, наилази на различите тешкоће приликом покушаја операционализације овог конструкта као конструкта интелигенције (добива се хетерогена мера која није повезана само са когнитивним способностима).

Сprovedено истраживање има неколико важних доприноса:

- Представља једно од најсвеобухватнијих истраживања КИ у погледу броја варијабли. Укључене су све релевантне варијабле за утврђивање конвергентно-дискриминативне ваљаности мера КИ, односно за процену научне утемељености овог конструкта као независне интелигенције: академска интелигенција, социо-емоционална интелигенција, димензије личности и интеркултурно искуство.

- Ово истраживање КИ је јединствено по томе што укључује две врсте мера интелигенције у погледу којих се водила највећа дебата (мере постигнућа и мере самопроцене). Све мере су биране тако да представљају што већи изазов у доказивању независности конструкта КИ.

- Налази овог истраживања су оспорили ваљаност емпиријске основе теорије КИ која је у највећој мери изграђена применом скале КИ, засноване на самопроцени или процени посматрача.

- Истраживање је показало да је знање о културама, као претпостављена компонента КИ, вероватније мера кристализоване интелигенције. Овај налаз има директан значај за питање концептуализације КИ, али и за друге диференцијално-психолошке конструкте који се тичу интеркултурне интеракције, међу којима су интеркултурна свесност и интеркултурна компетентност.

- Важан практичан допринос овог истраживања огледа се у развоју интеркултурних проблемских ситуација, које се могу модификовати сходно потребама. Уколико је циљ предвиђање успешности у интеркултурној интеракцији, хетерогеност ТИПС-а не представља недостатак.

Основне вредности дисертације огледају се у мултидисциплинарном и свеобухватном приступу у теоријској валидацији конструкта КИ и истраживању које представља значајан помак на плану емпиријских студија КИ.

6. Закључак:

На основу ове анализе докторске дисертације Јелене Старчевић Комисија закључује да предложена дисертација: (а) уверљиво сведочи да кандидаткиња поседује изузетно познавање постојећих теоријских и методолошких приступа процени индивидуалних разлика у интеркултурној интеракцији, (б) да може на веома компетентан начин да анализира и интегрише налазе досадашњих истраживања у датој области, и (в) да може да постави и операционализује истраживачке проблеме. Поред тога, Комисија закључује да је предложена дисертација урађена по свему у складу са одобреним предлогом докторске дисертације и да предложена дисертација представља самостално и оригинално научно дело које на веома аргументован начин повезује сазнања из различитих дисциплина и поља у критичкој оцени теорије и емпиријске грађе КИ, долазећи до закључака који су релевантни и за друге диференцијално-психолошке конструкте којима су представљене индивидуалне разлике у интеркултурној интеракцији. Истраживање које је спровела задовољава емпиријске стандарде за решавање сличних питања у психологији интелигенције и обезбеђује одређене смернице за будућа проучавања индивидуалних разлика у интеркултурној интеракцији. Рад у целини има важне теоријске, методолошке и практичне импликације које се тичу психологије интелигенције, а нарочито поља интеркултурних односа.

На основу ових закључака Комисија предлаже Одељењу за психологију и Наставно-научном већу да прихвати овај позитивни реферат о докторској дисертацији Јелене Старчевић под насловом „КРИТИЧКА АНАЛИЗА КОНСТРУКТА И ПРОВЕРА КОНВЕРГЕНТНО-ДИСКРИМИНАТИВНЕ ВАЉАНОСТИ МЕРА КУЛТУРАЛНЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ“ и да кандидаткињи омогући усмену одбрану докторске дисертације.

Београд,
23. новембар 2013. год.

Чланови комисије

1. доц. др Данијела Петровић
Филозофски факултет у Београду

2. доц. др Ана Алтарас Димитријевић
Филозофски факултет у Београду

3. доц. др Горан Опачић
Филозофски факултет у Београду

4. проф. др Сунчица Мацура Миловановић
Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу
